

AORTAL QOPQOQ YETISHMOVCHILIGI. ETIOLOGIYASI

*Buxoro davlat tibbiyot instituti
Oilaviy tibbiyotda ichki kasalliklar
kafedrası 2-kurs magistranti
Hikmatullayeva Maftuna Dilmurod qizi*

Kirish

Yurak-qon tomir tizimi kasalliklari hozirgi kunda dunyo bo'yicha nogironlik va o'lim holatlarining asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Ushbu kasalliklar orasida yurak klapanlari patologiyalari alohida ahamiyat kasb etadi. Xususan, aortal qopqoq etishmovchiligi yurakning gemodinamik faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan va vaqt o'tishi bilan surunkali yurak yetishmovchiligiga olib kelishi mumkin bo'lgan muhim klinik holatlardan biridir.

Aortal qopqoq etishmovchiligi — bu diastola vaqtida aorta qopqog'ining to'liq yopilmasligi natijasida qonning aortadan chap qorinchaga qaytib oqishi bilan tavsiflanadigan patologik holatdir. Natijada chap qorincha hajmiy yuklama ostida qoladi, miokard gipertrofiyasi va keyinchalik yurak funksiyasining pasayishi rivojlanadi. Kasallik uzoq vaqt davomida kompensatsiyalangan holatda kechishi mumkin, biroq kech bosqichlarda og'ir gemodinamik buzilishlar yuzaga keladi.

Mazkur kasallikning rivojlanishida turli etiologik omillar muhim rol o'ynaydi. Ular orasida revmatik kasalliklar, infeksiyon endokardit, tug'ma yurak nuqsonlari, aorta ildizi patologiyalari hamda degenerativ o'zgarishlar yetakchi o'rin tutadi. So'nggi yillarda diagnostika usullarining takomillashuvi aortal qopqoq etishmovchiligini erta aniqlash va samarali davolash imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Shu sababli aortal qopqoq etishmovchiligining etiologiyasi, rivojlanish mexanizmlari hamda klinik ahamiyatini o'rganish zamonaviy kardiologiyaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Aortal qopqoq etishmovchiligi, aorta regurgitatsiyasi, yurak klapan kasalliklari, etiologiya, gemodinamik buzilishlar, chap qorincha gipertrofiyasi, revmatik yurak kasalligi, infeksiyon endokardit, yurak yetishmovchiligi, kardiovaskulyar patologiya.

Asosiy qism

Aortal qopqoq etishmovchiligi — aorta klapanining diastola davrida to'liq yopilmasligi natijasida qonning aortadan chap qorinchaga qaytib oqishi bilan xarakterlanadigan yurak klapanlari patologiyasidir. Ushbu holat yurak ichki gemodinamikasining buzilishiga olib kelib, vaqt o'tishi bilan chap qorincha kengayishi va miokard funksiyasining susayishiga sabab bo'ladi.

Etiologiyasi

Aortal qopqoq yetishmovchiligi kelib chiqishiga ko'ra tug'ma va orttirilgan omillar ta'sirida rivojlanadi.

Tug'ma sabablar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- bikuspid (ikki tabaqali) aortal qopqoq;
- aorta ildizining tug'ma kengayishi;
- biriktiruvchi to'qima displaziyalari (Marfan sindromi va boshqalar).

Orttirilgan sabablar esa ko'proq uchraydi va ularga quyidagilar kiradi:

- revmatik yurak kasalligi;
- infeksiyon endokardit;
- aorta aterosklerozi;
- arterial gipertenziya;
- aorta disseksiyasi;
- travmatik shikastlanishlar;
- degenerativ-kalsifik o'zgarishlar.

Revmatik jarayonlar qopqoq varaqlarining qalinlashuvi va deformatsiyasiga olib keladi, infeksiyon endokardit esa ularning destruksiyasini yuzaga keltiradi. Aorta ildizi kengaygan hollarda esa qopqoq varaqlari anatomik jihatdan yopila olmaydi.

Patogenezi

Aortal qopqoq yetishmovchiligida diastola vaqtida qonning bir qismi chap qorinchaga qaytadi. Natijada chap qorincha hajmiy yuklama ostida qoladi. Kompensator mexanizm sifatida eksentrik gipertrofiya rivojlanadi. Dastlab yurak zarba hajmi ortadi va bemor uzoq vaqt simptomtsiz bo'lishi mumkin.

Kasallik rivojlangani sari chap qorincha kengayadi, miokard qisqaruvchanligi pasayadi va sistolik disfunktsiya yuzaga keladi. Natijada o'pka qon aylanishida dimlanish hamda surunkali yurak yetishmovchiligi rivojlanadi.

Klinik belgilari

Kasallikning klinik ko'rinishlari uning og'irlik darajasiga bog'liq. Dastlabki bosqichlarda bemorlar shikoyat bildirmasligi mumkin. Keyinchalik quyidagi belgilar kuzatiladi:

- tez charchash;
- yurak urishining kuchli sezilishi;
- hansirash;
- ko'krak sohasida og'riq;
- bosh aylanishi va hushdan ketish holatlari.

Obyektiv tekshiruvda keng puls bosimi, arterial pulsatsiyaning kuchayishi hamda diastolik shovqin aniqlanadi.

Diagnostikasi

Aortal qopqoq etishmovchiligini aniqlashda instrumental tekshiruvlar muhim ahamiyatga ega:

- elektrokardiografiya (EKG);
- exokardiografiya (asosiy diagnostik usul);
- ko'krak qafasi rentgenografiyasi;
- Doppler tekshiruvlari;
- yurak MRT yoki KT.

Exokardiografiya yordamida regurgitatsiya darajasi, chap qorincha o'lchamlari va qopqoq holati baholanadi.

Davolash tamoyillari

Davolash kasallik og'irligiga bog'liq holda konservativ va jarrohlik usullarni o'z ichiga oladi.

Konservativ davolash:

- vazodilatator preparatlar;
- arterial bosimni nazorat qilish;
- yurak yetishmovchiligini davolash.

Og'ir holatlarda esa aortal qopqoqni protezlash yoki rekonstruktiv jarrohlik amaliyoti bajariladi.

Xulosa

Aortal qopqoq etishmovchiligi yurak klapanlari kasalliklari orasida keng tarqalgan va yurak gemodinamikasiga jiddiy ta'sir ko'rsatadigan patologik holatlardan biri hisoblanadi. Kasallikning rivojlanishida tug'ma nuqsonlar, revmatik jarayonlar, infeksiya endokardit, degenerativ o'zgarishlar hamda aorta ildizi patologiyalari muhim etiologik omil sifatida namoyon bo'ladi.

Aortal qopqoq yetishmovchiligi uzoq vaqt davomida klinik belgilarisiz kechishi mumkinligi sababli uni erta aniqlash alohida ahamiyatga ega. Zamonaviy diagnostika usullari, ayniqsa exokardiografiya, kasallikni aniqlash va uning og'irlik darajasini baholashda asosiy o'rin tutadi. O'z vaqtida tashxis qo'yish va to'g'ri davolash choralari qo'llash yurak yetishmovchiligi rivojlanishining oldini olish hamda bemorlarning hayot sifatini yaxshilash imkonini beradi.

Shu bois aortal qopqoq etishmovchiligining etiologiyasi va patogenezini chuqur o'rganish, erta diagnostika va samarali davolash strategiyalarini takomillashtirish zamonaviy kardiologiya muhim vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tashkenbayeva E.N. **Klinik kardiologiya**: darslik. – Samarqand: Tibbiyot ko'zgusi, 2022. – 568 b.
2. Sinelnikov Yu.S., Kayumov A.R., Adilov Sh.Sh., Zoirova N.A., Lyzhin Ye.M. Tug'ma aortal qopqoq patologiyasida Ross operatsiyasining qo'llanilishi // *Cardiojournal.uz*. – 2025.

3. Ignatenko A.N. Aortal regurgitatsiya: epidemiologik, etiologik va patofiziologik xususiyatlari // *Klinitsist (Клиницист)*. – 2020.
4. Gulua I.G., Bogova O.T., Shurgaya M.A. va boshqalar. Porajeniya aortalnogo klapana serdtsa u pozhilyx patsientov (obzor) // *Vestnik Rossiyskogo obshchestva mediko-sotsialnoy ekspertizy*. – 2025.
5. Gordienko A.V., Shikhverdiev N.N. Epidemiologicheskie aspekty patologii aortalnogo klapana // *Byulleten Voenno-meditsinskoy akademii*. – 2021.
6. Delyagin V.M., Amir-Zade K.A. Bikuspidal aortal qopqoq: anatomiya, patofiziologiya va klinik ko‘rinishlar // *Vrach (Врач) jurnali*. – 2021.
7. Karpova N.Yu., Rashid M.A., Kazakova T.V., Shostak N.A. Aortal regurgitatsiya // *Russkiy meditsinskiy jurnal*. – 2014.